

457 9113
H E T
SCHOUW-TONEEL

Der
AERTSCHE SCHEPSELEN,

Afbeeldende allerhande
Menschen, Beesten, Vogelen, Visschen, &c.

Met een
Beschrijvende haer gestalte / hoedanigheden / natuur / krachten /
eigenschaften / en genegentheden; met 160 Figuren.

Door P. NYLANT, en J. van HECTOR, beyde der
Med. Doctoren, en Practicijs, binnen Amsterdam.

E E R S T E D E E L.

AMSTERDAM,

By MARCUS WILLEMSZ. DOORNICK, Boeckverkooper / op de Dijk N. K. L.
gendam / in 't Cantoor Juck-bat. Anno 1672.

Het Tweede Deel
Van 't
SCHOUW-TONEEL
Der
AERTSCHE SCHEPSELEN,

Begrijpende

De Afbeeldinge en beschrijvinge der gedaente / plaetse / voedtsel /
voort-teelingh / ouderdom / aert en natuur van de vier-boetige
Landt- en Water-Dieren.

t'AMSTERDAM,

By *Marcus Willemsz. Doornick*, Boeckverkooper op de Middeldam, in 't Kantoor-Inckvat. ANNO 1671.

Ⓜ

De Rhinoceros is dooz sijn korte beenen veel lager als den Oliphant / maar in langhte en dichte des lichaems verschillen sy weynigh. De huydt / waer mede hy bekleedt wordt is upt den zwarten asch-grauw van berwe / rompeligh met diepe kerben / kreucken of ploeyen ter zijden en op de rughe versien : dese huydt is seer dick en hardt / soo datse wel een hout van een Japonse Sabel kan wederstaen. De kerben van den huydt beelden upt de schilden / waer mede het by ons afgeschildert wordt. Hy heeft een snuyt als een Darchen / maer booz spits / op welckers uiterste een dicke spits-toeloope en achterwaerts een weynigh overgebogene harde hoozn / zwart / asch-grauw of wit van berwe / geplact is. Sijn tongh is seer rouw en de voeten geklooft. Sijn stem of geluyt verschilt weynigh van die van de Darchens.

Dit Dier wordt in de wildernisse van Africa, Abazia, in veel plaetsen van Asia, in 't rijk van Bengala en Jakatra gebonden. Hy wordt geboedt met stekelachtige krupden / bladeren en tacken / want hy met een heel rouwe tongh versien is.

Het manneken versamelt met het wijfken gelijk als d'andere groote vierboetige Dieren. De tijdt van zwanger gaen vint men by geen Schrijvers aengetekent.

De Rhinoceros bereyckt een langhe reeck van jaren / eer hy dooz ouderdom afgeslooft / komt te overlijden.

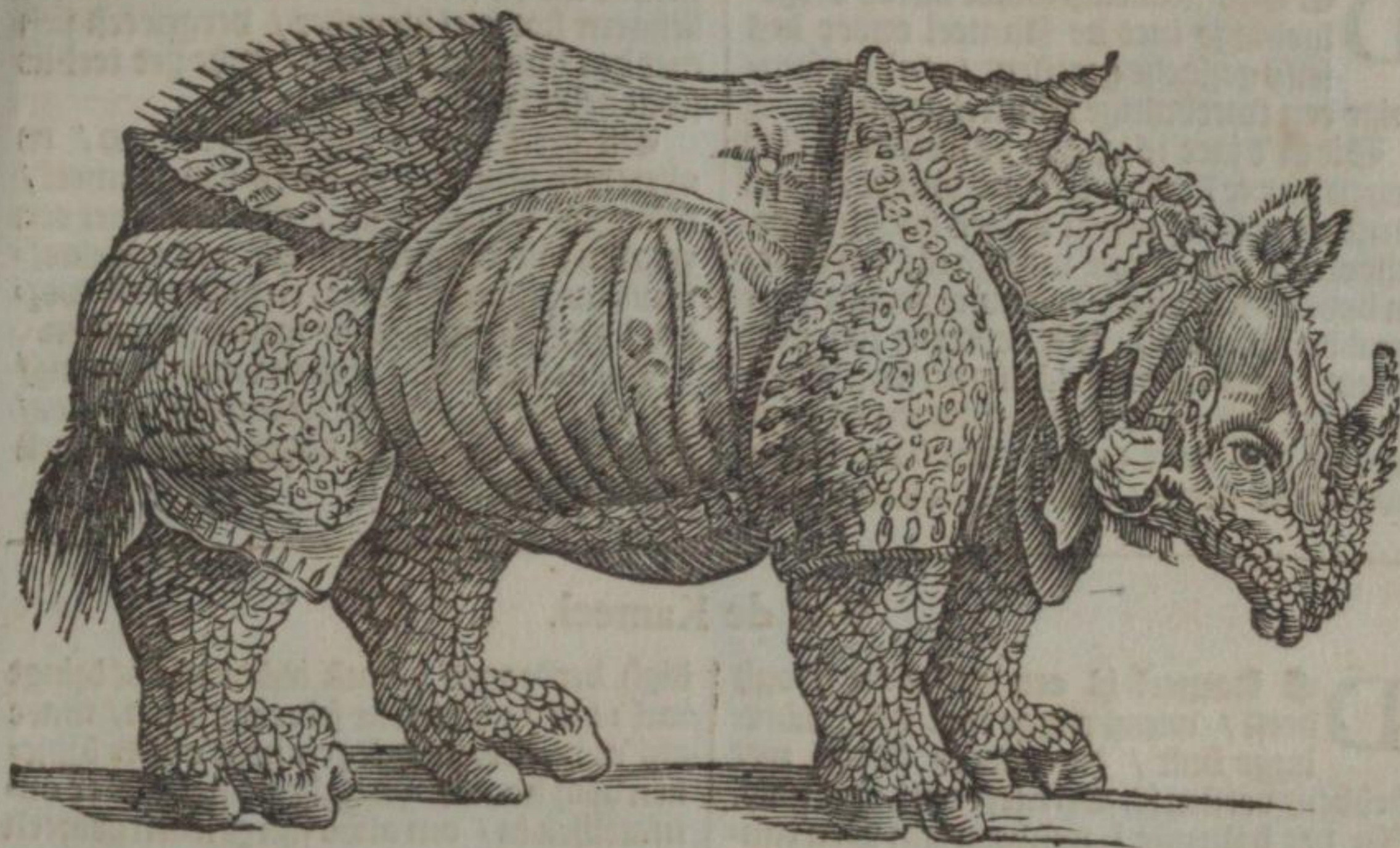
Dit woest gedierte doet den mensch geen schade / maer van de selve geterght zijnde / toont hy aen hem sijn wreeden aert / want als dan werpt hy. Man en Paert als een blop ter neder / die hy daer na met licken doodt / dooz dien hy met de rouwigheyt van sijn tongh den Mensch van huyt en vleesch tot het gebeente toe ontbloot.

Hy neemt wonderlijck sijn vermaeck in het sijn te woeten.

Hy draegt oock booz sijn jongh seer goede sozge / ende geterght zijnde / sal hy niet eerdet / booz dat sijn jongh wel bewaert en

verbozgen is / waeck nemen. Met een kogel getroffen zijnde vlucht hy dooz de bosschen / en werpt al wat hem ontmoet / ja selfs de dicke boomen met een groot gedruys en schrick onder de voet.

Gen merckweerdigh exempel van de wiltheit en wreetheit van den Rhinoceros / wordt gebonden by den geleerden Jacobus Bontius, opper-Genesmeester in Indiën : Genen my welbekende ende familiaren Vriendt / seyt hy / heeft my verhaelt / dat hy bergeselschap zijnde van noch twee anderen / sich te Paerde gingh verlustigen in de bosschagien / ende aldaer een Rhinoceros / dat een wijfken was / ghebonden heeft / welke sich met haer jongh in het sijn lagh en wentelde ; na dat dit beest haer lieden gesien hadde / soo staet het op / en met een tragen gangh af wijckende / dreef het met sijn snuyt het jongh booz sich heen : waer ober een van de drie onvoorsichtelijck het wilde dier nasoegh / en met sijn uptgetogen Japonse zabel hebigh op de rughe en billen van dit groote beest sloeg / daer nochtans geen bloedt na en volghde ; doch de huydt ten eenigen deele doorkloben zijnde / vertoonde sich bzeede witte voren / welke alles dit groote beest sijdsamelijck verdoegh / tot dat het nader aen een dicht bosch komende / sijn jongh tusschen de moerassen en groenten verbozgen hadde : maer doen keerde het dier te rugge / verbaerlijck krijtende / en ransden onsen snuyter aen : doch ter goeder uure sprongh het Paert / verschrickt zijnde / achterwaerts upt / nochtans greep den Rhinoceros al bijtende den snuyter by de bzoek / de welke datelijck / alsoo de selve upt lichte zijde stoffe bestont / aen slarden gescheurt was / waer op de onse soo spoedigh als hy kon / sich op de vlucht begaf / terwyl hem de Rhinoceros met alle furie verbolghde : doch hy geraeckte ten lange lesten by sijn achtergelatene kammeraden / de welke het geweld van dit onbeschofte wilt dier willende wijken / sich achter twee hooge boomen / die nauwelijcks twee voeten wijdt van den anderen

deren stonden / verschanst hadden : maer het beest dol en uptsinnigh zijnde / verliet den voorgegaende Ruyter / en besprongh de twee voetgangers / want sy hadden haer Paerden / na dat sy die geklupstert hadden / laten grasen : doch het beest 't zy door een aengeboren domheyt / 't zy door uptsinnigheyt / verkoos den wegh met alle geweld tusschen dese twee boomen / de welke het schrikelijck dede beven : maer des beests geweld wierdt door de overgrootte dichtheyt der boomen soo langh belet / dat sy tijdt kregen om haer roers daer op t'ontlossen / en haren adem te mogen scheppen / nu een wepnigh van de vreesse ontlast zijnde ; Dus treffen sy dit beest met verschepde schooten door 't voorszooft in de hersenen / het welke na dat het nu ter neder gestort was / datelijck door de Moorse Slaven / die in de bosschen om hout upt gegaen / en door den bluchende Ruyter van het perijckel gewaershouwt waren / met bijlen en lancien gedoodt wierdt / terwyl de andere den Ruy-

ter menigen bloeck op het lijf wierpen / en aldus zijn sy ontslagen geweest van de woedende wreetheyt van dit beest.

De Rhinoceros is een gezworenen vyand van den Oliphant / tot dien eynde slijpt hy sijn hoorn tegen de steenen / op dat hy / wanneer 't op een strijden gaet / den buyck van den Oliphant / die hy weet het weekste deel van dit groote lichaem te zijn / daer mede gemakelijcker doorboren mochte / en alsoo doodt te laten bloeden : maer indien hem dit mislukt / woedt hy van den Oliphant door de snuyt en tanden ter doot gebracht.

De Mooren eten het vleesch van dit dier / maer het is soo zenuachtigh dat hier toe verstaelde tanden wel vereyscht worden.

De hoorn van de Rhinoceros wordt om sijn besondere kracht tegen het vergift / van veel Volckeren seer hoogh geacht / en in waerden gehouden.

De

De Dromedarius wordt om de vergelijkinge met de Kameel onder des zelfs geslacht gerekent / en van sommige een tweebultige Kameel genaemt.

Die in 't jaer 1643 aen de nieuwsgierige oogen hier te lande vertoont wierdt / was omtrent acht of negen voeten hoogh opgeschooten / van verwe was hy als een hart / en boven op de rugge met twee zenuachtige quabben vleesch / elck omtrent een voet breedt / met een ronde kant versien. Dese quabben hingen altydt van boven de rugh af over de rechter zijde / men kondese wel over epnde setten / maer vielen stracks we-

derom na die selve zijde. De rest van het lichaem hoe wel klepnder / vergeleek sich met dat van een Kameel / ende het teel-lit stont achterwaerts uyt.

Dit beest is seer gezwint ter loop / en obertrest hier in seer verte den Kameel / want hy op een dagh / hoe wel met een zwaren last beladen zijnde / een ongelooftijcke wegh booztspoeyt: en onder dese worden de wijf kens booz de snelste gehouden.

Dit geslacht van beesten wordt nergens / als daer de Kameelen gebonden worden / aengeteelt / en tot het dagelijks gebuyck onderhouden.

Van de Kameel.

De Kameel is een groot en hoogh beest / wiens rugge met een sonderlinge bult / die andere dieren niet hebben / versien is. Hy heeft een lange hals. In het bovenste kaeckbeen zijn geen tanden. Het vlies van de mondt als mede van de maegh is seer rouw. In peder been is een knipe of lidt met geen meer buygingen. De voeten zijn booz maer een weynigh geklooft. Het wijf ken heeft vier speenen als de koepen. Het teel-lit van 't manneken staet achterwaerts uyt / en is soo zenuachtigh / dat men daer van stercke booghpeesen maken kan. De billen zijn ten aensien van 't lichaem klepn. De staert is die van den Ezel gelijk.

De Kameel wordt in Asia en Africa veel gebonden.

Hy eet soer greetigh distelen en houtachtigh voetsel / en voornamentlijck de bobentoppen van de biesen; hy veracht oock geen supbere garst of met hop of met klepn gras vermenght. Die nu de woestijnen doozrepsen worden dagelijks met vijf garsten koecken / soo groot als een quee-appel gespijst. Hy drinckt geroert of trouwel water / en indien het niet vuyt of slijckerigh genoegh is, roert hy het met sijn voeten om: hy kan de dorst wel vier dagen gedul-

digh verdragen / oock als de noodt dringt wel 14 of 15 dagen de selve uytstaen / maer als 'er wederom gelegentheyt om te drincken booz komt / zwelght hy het water onmatelijck in / om alsoo sijn geleden gebreck overbloedigh te voldoen. Soo langh sy gras om te eeten hebben / zijuse tot het drincken niet seer genegen.

In het versamelen soecken de Kameelen eensame en afgelegen schupl-hoecken / en op dien tijdt kan haer niemant bepligh genaken / behalven de Herder van de kudde. Dit werck oeffenen sy een geheele dagh / ofte tot dat haer de geple lust overgaet. De tijdt van zwanger gaen wort van tien tot twaelf maenden bepaelt / en brengen maer een jongh tseffens ter werelt.

De Kameel bereyckit de ouderdom van 50 / en oock wel van 100 jaren / indiense niet dooz siekten of in den krijgh / waer toe sy eertijts by de Oostersche Volckeren gebuyckt wierden / komen te sneubelen.

De Kameel is bequaem om last te dragen / en wordt gemeenlijck met 700 ofte ten hooghsten met 1000 ponden belast: als hy beladen ofte ontladen wordt / knielt hy / sachtelijck met de handt aen de knije geroert zijnde / neder: wanneer hy nu in het laden gevoelt / dat sijn last met sijn krachten

De Kamelopardes / van andere Kamel-paerdt / ende van de hupden-daeghsche Giraffa genaemt / is in groote den Kameel / en in verschepde placken den Pardel gelijk. Dit beest wordt van de oude Schrijvers verschepdentlijck beschreven: wy sullen ons met de nauwkeurige beschrijvinge van Bellonius, in het negende capittel van sijn aenmerkinge aengewesen / vergenoegen laten. De Giraffa, seydte hy / noemen de Latijnen en Grieken Kamelopardalis. Ick heb 'er in de Stadt Kairo twee gesien / die twee hoozntjens ses vingeren langh van het boozhoofst hadden uytsteken / en in 't midden van het boozhoofst was een knobbel als een derden hoozn / omtrent twee vingers hoogh / als hy 't hooft ophest steekt hy dat 16 voeten boven d'aerde. De lenghte van sijn staert tot de hooft-top is 18 voeten. De schenckels zijn achter soo hoogh als booz / maer

de dy-beenen zijn booz veel hoger als achter. De rugh rijst als een hellent dach opwaerts. Het geheele lijf dat net-wijs gespenckelt is / heeft geen ronde plecken als de Pardel / maer of vierkantigh of rondtachtigh. De voet is geklooft. De bovenste lip steekt ver boven de onderste uyt. De staert is kleyn en dun / aen 't eynde huprigh. Hy heeft manen als het Paerdt van de rugh tot de hooft-top. In 't gaen schijnt hy te hincken / nu met de rechter en dan met de lincker dy-beenen en zijden. Als hy van de aerde spijs of drancck opnam / stack hy de boozste beenen heel ver uyt.

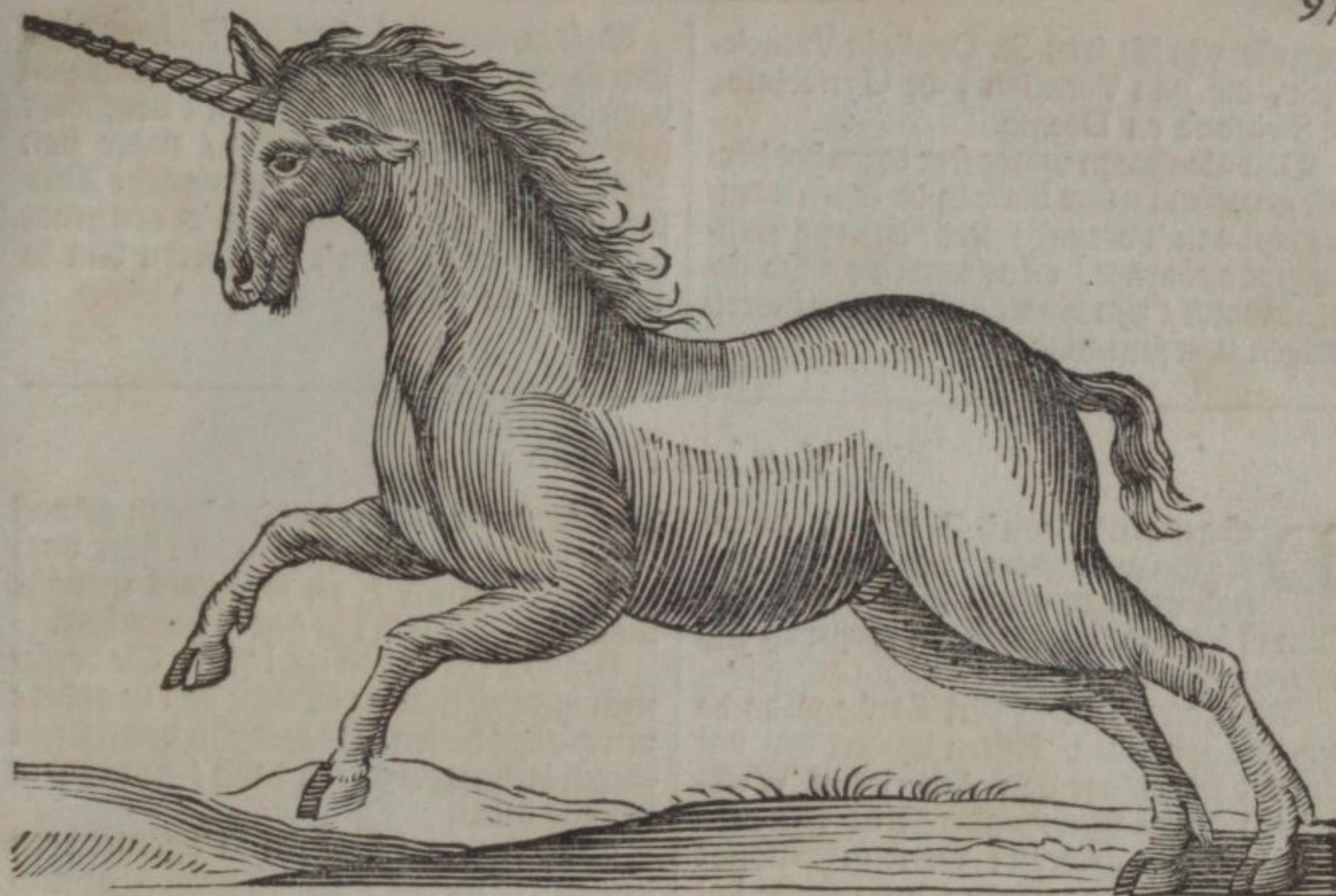
Dit beest wordt in Africa en Aethiopia, gebonden.

Het is seer sacht sinnigh en tam van aert / soo dat het sich van sijn Hoeder dooz een snoerlien laet binden en leyden / even als of het aen een groot / dick en sterck seel gebonden waer.

Van den Eenhoorn.

MEn bespeurt by de Nuthuren geen meerder verschil en verschepdenthept als eben in de beschrijvingh van den Eenhoorn / soo dat veele / of heden-daeghs soodanigh beest elders gebonden wordt / niet sonder reden twijffelen. De verschillende beschrijvingh der Ouden booz by stappende / sullen wy die van de nieuwwe Schrijvers ten toon stellen. M. Paulus Venetus schrijft 'er aldus van: By den grooten Cham van Tartarien, worden de Eenhoorns ten dienst gebuyckelt; en in 't Koninghrijck van Lambri wordender gesien / die kleynder als den Oliphant zijn / hebende een plat hooft gelijk een wildt Swijn / met een angelachtige tongh / daer mede sy 't gene haer ontmoet aenballen / met groote oogen / en zijn in vorm den Rhinoceros gelijk. Paulus Jovius seydte aldus van hem: Den Eenhoorn is een beest als een veulen Paerdt / sijn koleur is aschwerwigh / sijn hooft is bedeckt met een

bosch hayz / sijn baert is als die van een boeck / en sijn boozhoofst is gewapent met een hoozn / die twee cubiten langh is / en die men seydte groote kracht tegen 't fenijn te hebben. Ludowijck de Bartheema van Bononien, verhaelt de gedaente / als een ooghetuyge op volgende wijs. Aen d'een zijde van de Kerck van Mecha zijn stallen / daer twee levendige Eenhoorns in beslooten en vertoont worden. Haer vorm was dese: De grootste was als een veulen van dertigh maenden / met een hoozn in 't boozhoofst van omtrent drie ellen langh. De ander was gelijk een Paerdtz veulen van een jaer / en had een hoozn van vier handen breedt langh. De verw van 't dier was doncker / met een hooft als een hart / een korte hals / met weynigh hupren aen de selve / en korte manen / die maer aen de eene zijde af hingen. Hy heeft dunne beenen / en mager als een Hinde. De voet was booz een weynigh geklooft / en de klauw

klaauw als een Gept / en de rechter zijde van de voet huprigh. Op toonde een wilden aert / en dat hy d'eensaemheyt beminde. Dese twee Eenhoornen wierden den Sultan van Mecha, als een bysonder seltsaem dingh / en dierbare schat / van een Aethiopisch Koningh bereert / de welke door dit geschenck met de gemelden Sultan d'oude vriendtschap begeerde te bevestigen.

Den Eenhoorn wordt geseyt een besondere genegentheydt tot de Maeghden of Jonckvrouwen te dragen / en een groot vermaeck in lieffelijcken reuck te scheppen. Hier uyt hebben eenige een sonderlinge manier om dit beest te vangen te voorschijn gebracht. Men neemt een kloeck sterck Jonghman / en doet hem schoone Vrouwelijcke klederen aen / en besmeeren hem met eenige welrupkende salbe / en setten hem aen die plaets daer dit dier gemeenlijk komt of sijn verblijf heeft / soo na / dat het de reuck daer van kan ontfangen. De andere Jagers verbergen sich ondertusschen

niet wijdt van daer onder de heggen. Als nu dit beest den reuck gewaer wordt / en de opgepronckte vrouwelijcke klederen siet / pilt het daer na toe / en licht sich in den schoot van de Jongelingh / die dan het selve omhelst / waer door het beest in slaep gebracht wordt / hier op springen de verborgen Jagers te voorschijn / vangen 't / en sagen hem den hoorn af / en laten het als dan wederom wech loopen.

De plaets alwaer dit beest gebonden soude worden / wordt verschepdentlijk aengewesen / eenige noemen de woestijnen van Arabien ; andere d'onbewoonde plaetsen tusschen 't uytstekent Hoofst der Goede Hope / en dat 't welck in 't gemeen de Currentes genoemt wordt ; sommige stellen hier toe het Rijck van Besma en Lambri, of de uytterste deelen van Asia, tusschen de Bergen van Indiën en Kataja.

Op verschepde plaetsen worden eenige hoornen van dit beest / soo het gemeen geboelen is / getoont en bewaert. De beroemste

roemste zijn die van St. Denijs in Vranckrijk, die van Venetien, de Uytrechtse, de Switserse en Deense.

Den Eenhoozn wordt seer tegen het vergift gepresen: maer datse in de tegenwoozdigheyt van 't vergift zweet / en in de bochtigheyt opvozelt / en de oprechte alsoo bekent wordt / zijn bloote gissingen en inbeeldingen van sommige.

Dese hooznen wierden eertijts hoogh gewaerdeert / maer sedert dat onse Schepen verschepte Eenhooznen / aen 't voozhoofst niet van viervoetige beesten / maer van Disschen gegroeyt / upt de Noortsche Landen mede gebzacht hebben / is 'er een groot afflach in de prijs en 't waerden van de krachten ontstaen.

Van het Paerdt.

DE gedaente van 't Paerdt is een weder soo wel bekent / dat daer van een nader beschrijvingh onnodigh is. De stem of 't geluyt der Paerden wordt by onsen nepen genaemt.

Dit beest wordt in veel Landen van de Werelt gebonden. Alleen binden wy dat in de ontdeckinge van America of West-Indien by de Inwoonderen de Paerden onbekent zijn geweest: want sy yemandt te Paerdt sittende siende / vermeende dat man en Paerdt een sonderlingh monstier dier uptmaeckte / en waren vooz het selve upttermaten seer verschrickt. Oock in welck deel van America de Spanjaerts met Paerden hebben komen komen / is het selfde lichtelijck van haer bemachticht / soo dat men met recht seggen mach / dat dit beest alleen die Indianen verheert heeft.

De Paerden worden na de landt-aert daerse geworpen en opgeboedt zijn / gewaerdeert. De meest bekende zijn: De Spaensche, die snel ter loop en met te veel vleesch en vet niet overladen zijn; De Napelsche zijn moedigh / schoon en sterck; De Hongersche toonen met een snellen booztgancck haer stercke dapperheyt / dese worden hier van de Tartarische gebolgt / indien niet overtroffen; De Noortsche zijn middelbaer in groote / maer van wonderlijche sterckte en snelheyt; Geen minder lof verdienen de Vriesche, die over al seer begeert en in waerden gehouden worden.

De Paerden worden met gras / hay / ha-

ber / garst / boonen / en ander hoozn-gewas onderhouden. Water verstreckt haer voozgemeene dranck / en somtijds menght men oock wel onder de haver goet bier.

Het Paerdt is een gepl dier. De versamelingh geschiedt na de wijze van de andere viervoetige dieren. De Henghst voltoyt sijn werck dichtmaels op een dagh / somtijts in twee of drie.

De Merren brengen in 't gemeen een veulen ter werelt / en soo haest sy geworpen hebben / stoken sy de nageboozten in / en oock dat liefde-vergift Hippomanes, dat aen 't voozhoofst vast gegroeyt is. Men heeft oock gesien datse een Harmophrodijt of half en half-slagh tusschen Merren ende Henghst geworpen hebben. Van foodanige Merren-henghst van de Burghgraef Princival, schrijft Cardanus aldus: Op had maer een kloot op sijn rechte plaets / met uptpuplende mammen als de Merren / en een lijfmoer op sijn behoorlijcke plaets / daer een Henghsten teel-lidt uptstack / en niet grooter als een handtbreedt was / als hy dat uptreckte.

Onder het geslacht van dese dieren leven de Henghsten langer als de Merren. De uptterste tijdt van leven wordt tot 70 jaren uptgestreckt. Wanneer upt de tanden haer ouderdom niet meer te bespeuren is / vermeyten sich sommige het selve upt de samenboeginge van de staert te konnen oordeckem.

De Paerden slapen staende / en meest de gelubde of stuypen / die slaperiger als de andere

Dit geslacht van Esels / die men recht wilde Esels noemen mach / zijn in gestalte van de gemeene soorte niets verschillende / maer worden dooz de blinkende asch-grauwe berwe en sommige strepen van de selve onderscheyden. Nicephorus Kalistus, beschrijft de Indiaensche op volgende wijze: In Indiën, seyt hy / zijn groote wilde Esels / die wonderlijk verscheyden geberwt van huydt zijn / namentlijk met wit / zwart / wonderlijk onderscheyden. De strepen / die van de bovenrugh na de zijden en den buyck sacken / en aldaer verdeelt / en niet drapingen dooz malkanderen gemenght zijn / maken een nieuwe en wonderlijke verscheydenheyt.

De Woudt-Esels vindt men in de wildernissen van Africa en Narfinga. Die op het Eplandt Psara geteelt worden / willen op andere plaetsen niet verboert zijn.

Sp onderhouden het leven met de krupden / die in de wildernissen van sels voortkomen. Wanneer sp eenige groene weyden gebonden hebben / loepen sp van blijdschap / en kunnen / schoon sp sien datse belaezht worden / daer niet van afgetrocken worden.

De voortteelingh geschiedt op de wijze van de gemeene lastdragende Esels.

Sommige verhalen dat dese beesten met het ebenaren van de dagh en nacht in de Lenten / op peder uur eens loepen / en alsoo de tijdt aankundigen.

Wanneer sp een Mensch sien aankoomen / blijven sp stil staen / en beginnen met de achterste voeten vreeslijk achter uyt te slaen: maer als de selve seer dicht by genadert is / begeeven sp sich eerst op de blucht.

Dit geslacht van beesten wordt seer lichtelijck getemt / en keeren daer na oock noyt wederom tot haer voorgaende wildigheyt / nochtans behouden sp altoos haer wackere snelheyt in 't loopen.

Van de pversucht der Woudt-Esels schrijven Plinius en Polinus aldus: In dit geslacht heerschter een over een kudde van de Woudt-Eselinnen. Sp vreesen die / de welke pversuchtigh over haer gepliept zijn: daerom bewaren sp de zwangere Eselinnen / om de mannetjens beulens / soo 't mogelijk is / de hoop van 't voortteelen met een beet te benemen: 't welck de Eselinnen verhoedende / verbergen sp haer vzych in afgelegene schuypl-plaetsen / en werpen graegh in 't heymelijck.

Van den Gehoornden Esel.

Dit woest beest schiet op tot de groote van een gemeen Paerd / van gedaente de gemeene Esels wel eenighsins gelijk / maer aen sijn voorszooft met twee hoornen gewapent / waer van het eene ende het grootste boven de neusgaten / en het ander boven de oogen uytsteekt. Het geheele lijf is van verwe wit / maer de kop roodt / en de oogen blautw.

Dese beesten worden in de wildernissen van Indiën, Schijtien en Africa gesien.

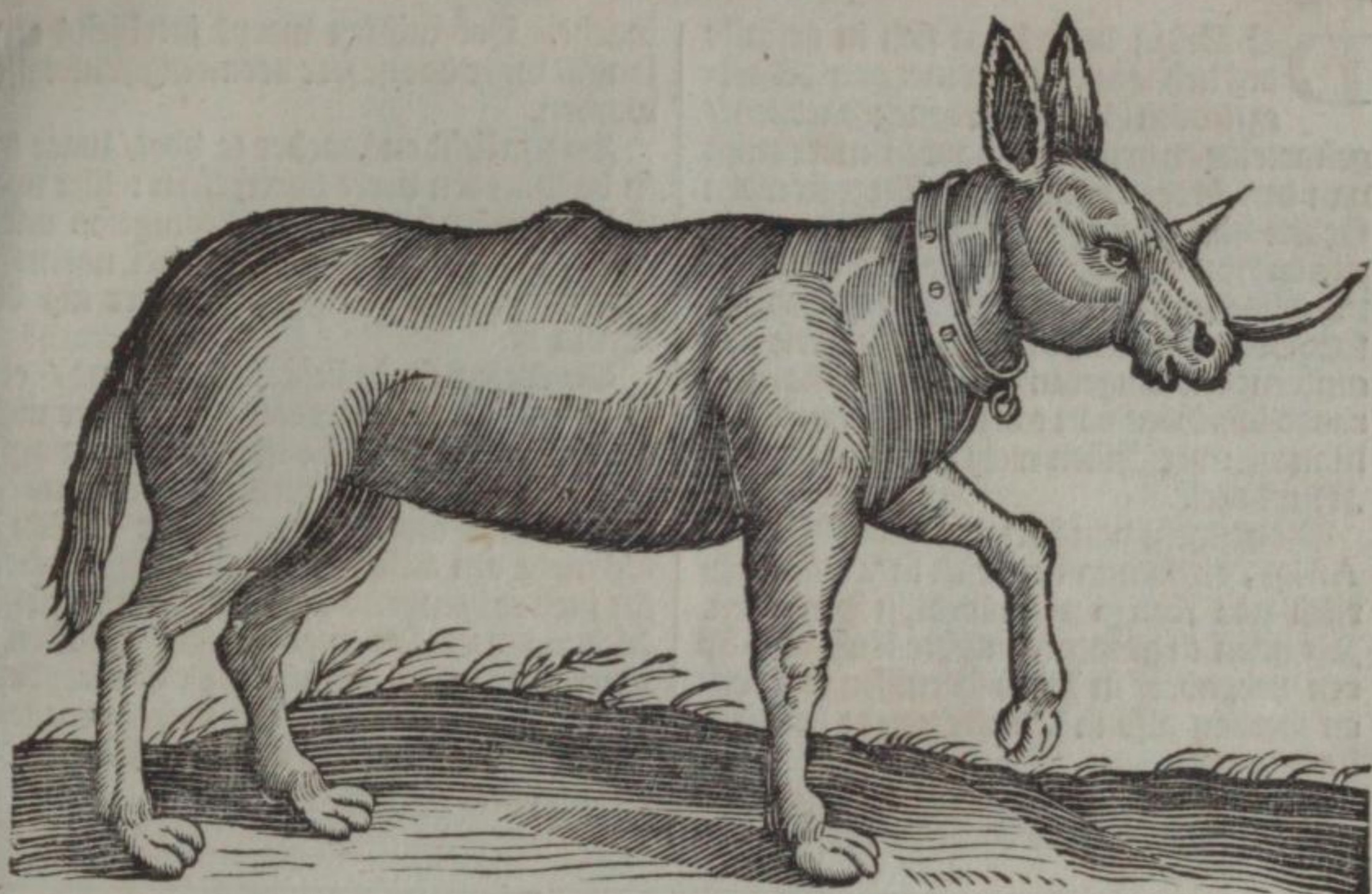
Sp verkrijgen haer onderhoudt van het gras en andere krupden / die in de wildernissen van sels opwassen.

De Gehoornde Esels worden op de ma-

nier van de andere viervoetige dieren vermenighvuldicht. De tijdt van zwanger gaen is by niemant aengemerckt / gelooflijk is het datse gelijk de gemeene Eselinnen / haer onfangene vzych 12 maenden dragen / en ter Werelt brengen.

Haer tijdt van leven vinden wy in de schriften der Natuurkundige nergens aengetekent.

De Gehoornde Esel is met een groote snelligheyt in 't loopen begaest / waer in hy oock de moedighste Paerden en andere dieren seer verre overtreft: wanneer hy sich op de wegh begeest / gaet hy eerst seer langsaem voort / en daer na sijn tredt verdubbelen

belende / toont hy allenghskens sijn wakere snelligheyt.

Men bespeurt in dit geslacht van beesten een uptnemende liefde en sozge vooz haer jonge veulens / soo datse van de Jagers onboozsiens overballen zijnde / seer heftigh en dapper vooz de selve strijden / ja dzingen met een onvertsaecht gemoedt tegen de Ruypers in / en scheuren dickwils met haer hooznen de buyck der Paerden op / en worden alsoo van haer door 't verwoedt stooten der hooznen / het slaen der boeten / en 't vinnigh bijten der tanden / Man en Paerdt verbyzifelt en omgebyacht: waerom de Ruypers haer vzeesen te genaken / want die naderingh kost haer en de Paerden gelijkelijck dickwils het leven. Hier om worden doock de volwassene gehooznde Ezels / door diense soo woest en wilt zijn / noyt levendigh gevangen / maer alleen door pijlen en woyp-schichten van de Jagers gedoodt.

De hooznen van dese beesten worden om haer besondere kracht tegen het vergift en

de vallende-sieckte / van de Indianen en de Inwoonders van Africa seer begeert en geacht. De machtighste onder haer laten van dese hooznen dzinck-kroesen maken / diese rondtom met goude ringen seer heerlijk vercierren / en sy vermennen dat de gene die upt soodanigen hoozn dzinckt / vooz alle ongeneeslijcke sieckten en qualen bebyjdt is / en dat hy noch van de krampsucht / nochte van de vallende-sieckte aengetast / nochte van cenigh vergift beschadicht kan worden. Ja / indien hy van te vooren petz vergiftighs gedroncken heeft / dat wederom uptbzaeckit / en alsoo van 't aenstaende perijckel sekerlijck verlost wordt. Behalven dit geslacht van gehooznde Ezels / beschrijft Aelianus een ander soozte / die in de wildernissen van Indien gebonden wort / welkerz voozhoofst met geen twee / maer alleen met een hoozn versien is / die omtrent anderhalf elleboogh langh uytsteeckt / en aen 't opperste root / in 't midden zwart / en aen 't onderste wit is.

D

De

De Zebra vergelijkt sich in gestalte des lichaems seer na met den Muyl-ezel/ doch is doozsijn vuchtbaerheyt/ gekartelde en gestreepte hapren/merckelijck van den selve verschillende. Deze streepen saken van de rugh nae de buyck toe/ en zijn doozviederlepe verwe/te weten zwart/ wit/blinckend geel ofte byzuu-roodt onderscheyden/ ront om de kanten gekartelt/ en omtrent drie vingeren bzeedt. De staert is roodt-blinckent van couleur. De voeten en klauwen verschillen niets van die van den Muyl-ezel.

Dit geslacht van Beesten wordt alleen in Africa, en voornamentlijk in 't Koninkrijk van Kongo overbloedigh gebonden. Sp gaen in groote menigtheit kud-wijs by een vergadert in de wildernissen weyden/ en soecken also in 't wilde van de krupden haer boetsel.

De versamelingh en boozt-teeling wordt als in de andere vierboetige beesten vol-

bzacht. Het wijsfen werpt jaerlijcks een jongh/waer doozse seer vermenighbuldighc worden.

Sp zijn licht en wacker te voet/waer in sp de Paerden verre obertreffen: hier uyt is het spzeck-woozdt der Portugesen ontstaen/ die/ als sp permandt suel noemen willen/ seggen dat hy gezwindter als de Zebra is.

De Zebra soude lichtelijck getemt/ en in de plaets van Paerden/ die aldaer niet gebonden worden/ soo in tijdt van oorlogh als vrede gebuyckert konnen worden: maer de onkunde van 't temmen der beesten/ als mede om andere runder-beesten onder het juck te vzenge/berooft de Barbarische Mooren van soo merckelijcke diensten/waerom sp oock soo wel in 't bearbeyden van 't landt/ als in 't reysen gedwongen zijn den dienst en hulp van haer Slaven te gebuycken.

Van den Muyl-Ezel.

De Muyl-ezel wordt niet alleen van een Merp-paerd en een Ezel/maer oock van een Hengst en Ezelin boozt-gebzacht. Die haer oozsprongh van een tamme Woudt-ezel en een Merp-paerd hebben/ zijn hard van hoeven en suel ter gangh/ maer die van een wilde Woudt-Ezel en Merp-paerd booztkomen/ obertreffen alle d'anderen.

Nademael dit beest een Ezel tot een vaer en een Merp tot een Moer/ of een Hengst tot vaer en een Ezelin tot een moer heeft/ is het ten deelen den vaer en een deelen den moer gelijk. Zijn lange ooren en stem bewijsen genoeghsaem dat hy van Ezels afkomst is.

De Muyl-ezels worden in verschepde Landen en Koninkrijcken gebonden: alleen in geluchigh Arabien, Engellant, Schotland, Polen en d'aenpalende Rijken zijn der geen.

De Muyl-ezel wordt gelijk het Paerd met gras/ hoo/ haver/ &c. geboedt en onderhouden.

Dat dit geslacht van beesten onvuchtbaer is/ wordt vooz vast geloost/ en komt met de dagelijcksche erbarenthepdt over een/ hoe wel sommige met wepuijge sekerheyt verhalen dat de vucht van de Muyl-ezelen in Africa gemeen genoegh is.

Sp bereycken veel jaren/ want ten tijden als de kerck te Athenen gebout wierdt/ heeft men'er een gesien die tachtentigh jaren oudt was. De Muyl-ezelen zijn ebenwel langer van leven en verouden trager als de Muyl-ezels.

De Muyl-ezels hebben haer gedult in 't wercken van den Ezel/ ende de snelheyt in 't loopen van 't Paerd overge-erst.

Sp zijn dichtwils soo halstarrigh/ datse met slaen of stooten om boozt te gaen geen sintz gedwongen konnen worden.